

tionem, illud Isaïæ 3: *Venit ad iudicium Dominus cum senibus populi sui.* Quibus optime quadrat illud Apoc. 4, ubi Joannes vidit, *in circuitu sedis sedilia viginti quatuor, et super thronos viginti quatuor seniores sedentes.*

3. Addit vero D. Thomas, in 4, d. 47, q. 1, a. 2, præter hanc participationem honoris necessariam esse participationem aliquam actionis iudiciariæ, quoniam Christus utrumque distincte promisit, dicens: *Sedebitis super sedes iudicantes duodecim tribus.* Quæ autem est illa participatio actionis iudiciariæ? Richardus de S. Victor., tractat. de Potestate iudiciaria, in duobus ait consistere. Primo, quod iis Sanctis qui cum Christo iudicaturi sunt, specialiter conceditur, ut conscientiarum occulta, et iudicia divina, et retributionum qualitates manifeste penetrent et cognoscant. Secundo, ut hanc suam cognitionem possint aliis, qui iudicantur, intimare ac pandere. Unde concludit: *Hos apostolicos viros iudicandorum quemlibet iudicare, erit dandæ sententiæ rationem oculis eorum ingerere.* Quod magis explicans D. Thomas dicit, hos Sanctos delaturos sententiam Christi in eorum notitiam qui iudicantur. Christus enim solus propria auctoritate et potestate profert sententiam; denunciabit autem illam per suos iudices assessores. Possumus etiam aliter hoc explicare. Quia, cum in iudicio duo sint actus, scilicet disceptatio, et sententiæ prolatio, ii Sancti fortasse participabunt priorem actum, qui est minus principalis. Quem sensum magis indicant illa verba Richardi: *Alios iudicare est, dandæ sententiæ rationem oculis eorum ingerere.* Significat enim hunc actum antecedere prolationem sententiæ; non ergo est sententiam intimare, hoc enim potius sententiam subsequitur; sed est arguere, et convincere reum, quod fit per disceptationem quæ sententiam antecedit. Quæ omnia probabiliter quidem excogitata sunt. Certa enim ratione vel auctoritate non constat, in quo hæc participatio iudicii consistat.

4. Circa secundam partem, ex dictis constat, in aliquo sensu omnes Sanctos iudicatos esse cum Christo, primo, scilicet, et secundo modo supra adductis. Omnes enim poterunt comparatione sui malos convincere et redarguere, quatenus in omnibus potestas et libertas ad obediendum divinæ legi, qua Sancti bene, iniqui vero male usi sunt. Omnes etiam Sancti obviam occurrent Christo in aera, atque ita illi iudicanti aliquo modo assistent, illiusque iudicium approbabunt di-

centes: *Iustus es, Domine, et rectum iudicium tuum.* Est autem inter hos duos modos differentia, quia priori modo Sancti solum iudicabunt malos, quia illud iudicium continet reprehensionem et comminationem; at posteriori modo omnes etiam iustos iudicabunt, quia sententiam de omnibus laudabunt et approbabunt. Unde fit ut priori modo non possint iidem esse iudices, qui iudicabuntur; posteriori autem modo et iudicabunt, et iudicabuntur. Rursus circa priorem modum est considerandum, quod, licet videatur aliqua ratione convenire etiam iniquis respectu iniquorum (ut supra dixi), tamen sub aliqua consideratione erit proprium iustorum, qui speciali quadam auctoritate et maiestate poterunt comparatione sui reprobos condemnare et arguere. At vero tertio modo supra posito, non omnes Sancti iudicabunt, sicut non omnes eadem prærogativas gloriæ participabunt. Et ita etiam fatetur Chrysost., dicta hom. 63 in Matth., dicens: *Aliquid occultius in hoc significatur, maiora istos illis habituros.*

5. *Dubium.* — *Responsio.* — Dubium vero est, quinam sint consecuturi hanc specialem participationem iudiciariæ potestatis. Quidam dicunt solis duodecim Apostolis promissam esse hanc dignitatem. Ita sentit Richardus Victor., loco citato. Hanc vero sententiam rejicit Augustinus, 20 de Civitate, capite quinto, et latius enarrat. in Psal. 49 et 86; et Beda, homil. in Natali Sancti Benedicti. Alias namque Paulus non esset iudex cum duodecim Apostolis; et eadem ratio fieri potest de Joan. Baptista, et multo magis de B. Virgine. Unde prædicti Patres docent, illo loco duodenarium numerum positum esse pro indefinito, vel (ut ait Abulen.) quamvis ibi Christus specialiter locutus sit cum duodecim Apostolis, et ideo duodecim tantum sedes expresserit, tamen virtute idem promisit omnibus qui Apostolicam vitam imitantur. Alii igitur dicant hanc dignitatem specialiter communicandam esse omnibus Sanctis in Ecclesia canonizatis. Quia, cum illi jam sint publico Ecclesiæ testimonio iudicati, æquum est ut ipsi alios iudicent. Hanc opinionem tribuit Sotus Abulensi, Matth. 25, q. 324. Sed ibi hoc non dicit, ut infra explicabimus. Neque hæc opinio auctoritate aliqua fulcitur, neque sufficienti ratione, quia hæc prærogativa danda est propter merita et perfectionem iis quibus conferetur. Quod autem aliquis fuerit ab Ecclesia canonizatus, vel non, supponit qui-

dem veram sanctitatem, non tamen constituit hominem dignum potestate iudiciaria. Unde multi non sunt ab Ecclesia canonizati, qui tam in statu quam in vita perfectiores fuerunt multis Sanctis canonizatis; et e contrario, multi sunt canonizati, qui in beatitudinis gradu ac perfectione non admodum excellunt, ut Innocentes, et alii, qui per unum solum actum martyrii beatitudinem adepti sunt. Alii dicunt hoc privilegium promissum esse omnibus qui voluntariam paupertatem profitentur. Ita sentit D. Thomas, in 4, d. 47, loco supra cit., et opusc. 19, c. 6 et 7, quem Paludan., Sotus alique sequuntur; et Antonin., 4 p., t. 14, c. 11, § 6; et Abulen., c. 19 Mat., q. 205; quæ fuit sententia Augustini et Bedæ, locis cit., et ejusdem Augustini ep. 89, q. 4; Hier., ep. 28; Ansel., ep. 10; Gregor., l. 10 Moral., c. 17, alias 30, et l. 26, c. 20, alias 25, ubi hoc privilegium dicit concedi illis tantum qui non solum præceptorum, sed etiam consiliorum observationem profitentur. Idem sentit Bernard., ser. 8 in Psal. *Qui habitat*; et alio serm. in Evang. *Ecce nos reliquimus omnia.* Fundantur autem ii Patres in verbis Christi. Cum enim Petrus interrogasset: *Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te, quid ergo erit nobis?* Christus respondit: *Cum sederit Filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis et vos, etc.* Ut enim hæc responsio Petri interrogationi satisfaciat, videtur hæc promissio facta Apostolis propter voluntariam paupertatem, de qua Petrus interrogaverat. Unde ad hanc etiam sententiam accommodatur illud Job 36: *Non salvat impios, et iudicium pauperibus tribuit.* Quæ sententia valde probabilis est; sed non est ita intelligenda, ut sola professio voluntariæ paupertatis sufficiat ad hanc prærogativam obtinendam, ita ut omnes, qui paupertatem profitentur in hac vita, et in alia beatitudinem consequuntur, etiamsi re vera imperfecti fuerint, et in beatitudine infimum gradum obtineant, cum Apostolis iudicaturi sint. Quanquam Sotus oppositum sentire videatur, tamen præter mentem Augustini, et aliorum Patrum, qui hanc sententiam docuerunt, qui non intelligunt hoc privilegium esse promissum soli statui et professioni perfectionis, sed observationi, non cuiusque, sed exactæ et singulari talis status et professionis, ut expressius significant Augustinus, Hieronymus et Gregorius; qui etiam non intelligunt paupertatem esse propriam causam huius privilegii, sed quasi principium et dispositionem ad perfectionem vitæ, seu

perfectam Christi imitationem, quæ est propria causa privilegii, ut recte dixit Abulen., dict. q. 205 in Matth. 19 c. Quod ex verbis etiam Christi confirmatur, qui illa duo conjunxit: *Vos qui reliquistis omnia, et secuti estis me, scilicet, perfecta imitatione;* et ideo Anton., 3 par., tit. 16, c. 6, § 8, non dicit hanc promissionem factam esse religiosis, sed perfectis religiosis. Ratio etiam hoc suadet, quia voluntaria paupertas per se sumpta, licet laudabilis sit, tamen per se minimum gradum attingit in via perfectionis; est autem optima dispositio ad magnam perfectionem acquirendam; ergo non est quod ei soli talis prærogativa promittatur, sed solum ut dispositioni ad perfectionem; ipsi vero perfectioni tanquam propriæ formæ, sine qua dispositio ipsa parvi est valoris et æstimationis. Et juxta hunc sensum admittendæ sunt congruentiæ (quas Abulens., Sotus et alii afferunt), cur decuit privilegium hoc concedi paupertatis professoribus, scilicet, quia decet humiles exaltari; contemptus autem temporalium rerum, qui in paupertate ostenditur, insigne quoddam est humilitatis opus. Item quia, qui temporalia contemnunt, sunt recte dispositi ad iudicandum, et res divinas contemplandas. Hæc enim et similia locum habent, si cum professione paupertatis vita conformet. Unde congruentia adæquata est, quia decet viros perfectos, et professione et actu, esse iudices imperfectorum, juxta illud: *Spiritualis omnia iudicat.* Aliqui etiam non existimant improbabile, omnes eos, qui in hac vita magnam virtutis perfectionem comparant, et in alia singularem beatitudinis excellentiam obtinent, præsertim si simul hanc gratiam assecuti sunt, ut vel nunquam, vel raro mortaliter peccaverint, consessuros cum Christo ad iudicium, etiamsi statum perfectionis non fuerint professi. Quod sentit Hieronymus, dicta ep. 28; et August., Psalm. 49, ubi omnibus viris perfectis dicit hanc esse factam promissionem; et dicta ep. 89 etiam martyribus hoc promittit; quia uno (inquit) actu perfectionem sunt assecuti. Idem sentit Gregorius, 20 l. Mor., c. 16. Unde et Ansel., in Elucidar., inquit: *Unus est ordo perfectorum cum Deo iudicantium;* in quo ordine postea enumerat Apostolos, Confessores, Monachos, Virgines, sentiens ex omni statu posse esse iudices, si in eo perfectionem assequantur. Ad quod confirmandum possumus uti argumento simili illi quod superius ex Augustino adduximus. Nam si incredibile est Paulum non

judicaturum cum reliquis Apostolis, cur non etiam est incredibile non judicatos Abraham, Isaac et Jacob, et similes viros qui singularem vitæ perfectionem tenuerunt, ut Paulus ait ad Hebræos 11? Quod enim vixerint ante legem gratiæ, vel in illa, nihil refert ad præmia divina obtinenda, si par sit meritum dignitas. Neque in hoc ulla fit injuria iis qui statum paupertatis et perfectionis profitentur, quia illis satis est quod, sicut ratione status habent faciliorem quamdam viam obtinendi perfectionem, ita etiam facilius poterunt hanc dignitatem comparare. Sed, licet hoc probabile sit, non videtur tamen negandum, quin viris perfectis, et paupertatis professoribus, aliquid singulare in hoc genere promittatur, propter priora testimonia. Ita ut illud sit ad modum aureolæ et accidentalis præmii. Sed quæres quanta et qualis esse debeat hæc vitæ perfectio, ut ei respondeat hoc accidentale præmium. Respondetur hoc soli Deo esse cognitum, et a nobis in communi solum dici posse, requiri in hujusmodi hominibus magnam ac diuturnam vitæ puritatem, et perfectam sui abnegationem, et Christi imitationem; et ut habeant corda (inquit Richard.) in omnem veritatem edocta, ac divina contemplatione singulariter illustrata; et Abulens. addit, ex multorum sententia, præter hæc omnia requiri ut justitiam alios docuerint, ita ut doctrina sit veluti complementum meriti hujus dignitatis. Nam Christus dixit: *Qui fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum*; illi autem videntur esse in illo regno magni, qui cum Christo sedent. Quæ quidem sunt probabiliora, sed incerta. Propter quod Magister, in 4, d. 47, dixit, qualis futura sit hæc potestas vel auctoritas Sanctorum in judicando, non posse sciri nisi divina revelatione.

6. *Dubium.* — *Angeli cum Christo num in judicio universali assessores futuri judices.* — *Objectio.* — *Responsio.* — Illud tandem hic inquiri solet, utrum Angeli judicabunt. Cui interrogationi D. Thomas supra respondet, Angelos judicatos secundo modo supra posito, scilicet, consentiendo, et approbando sententiam judicis; non tamen tertio modo, scilicet consedendo, et participando aliquo modo judicariam actionem; quia assessores judicis debent esse ejusdem naturæ cum iudice, et cum iis qui judicandi sunt. Et confirmatur, nam supra diximus, Deum statuisset ut hoc judicium fieret per humanam Christi naturam, ut homines sensibiles haberent judicem

visibilem ac sensibilem. Et hanc sententiam communiter omnes amplectuntur. Quam Sotus confirmat, quia Sancti, qui judicaturi sunt cum Christo, sessuri sunt cum illo; Angeli vero erunt potius ministri in illo judicio. Confirmat secundo, quia Angeli non sunt a terrenorum affectu liberi sua sponte, et per meritum, sed suapte natura, et ideo non est necesse ut eis hoc accidentale præmium respondeat. Hæc vero D. Thomæ sententia intelligenda videtur de generali judicio, quatenus ad homines spectat. Nam hoc sensu procedit ejus ratio, quæ satis probabilis est. Quamvis enim non repugnaret Angelos Christo assistere, et cum eo aliquo modo judicare homines, a quibus, licet corporeis oculis non videantur, intellectu tamen clare et perspicue cognosci poterunt, etiam a damnatis, nihilominus magis congruum videtur magisque proportionatum, ut homines ab hominibus judicentur. Quod si objicias quoniam homines judicabunt Angelos, quamvis non sint ejusdem naturæ, respondetur, si de Christo loquamur, in eo esse specialem rationem propter dignitatem personæ, ratione cujus Christus, etiam ut homo, est caput et Dominus Angelorum. Si vero sit sermo de aliis hominibus, non est necesse ut illi judicent Angelos, nisi primo aut secundo modo, de quo iterum, sectione sequenti, redibit sermo. At vero, si spectetur hoc judicium quatenus in eo Angeli judicandi sunt, sic non videtur improbabile aliquos principes Angelorum esse cum Christo judicatos, quia jam cessat ratio D. Thomæ ex proportionem sumpta, cum Angeli sint ejusdem ordinis et naturæ cum Angelis judicandis. Et quamvis non sint ejusdem omnino naturæ cum Christo ut homine, sufficit ut cum eo conveniant in intellectuali gradu, sicut hoc etiam satis est ut sint membra ejus, et illi assistant ac ministrent. Unde confirmatur, nam, Dan. 7 (ubi hoc judicium describitur), non omnes Angeli visi sunt ministrantes, sed majori ex parte assistentes Deo judicanti; ergo et participant aliquo modo honoris concessum, et participare etiam possunt judicariam actionem, maxime respectu aliorum Angelorum. Atque ita non procedit prima Soti confirmatio. Neque etiam secunda vim habet, quia, licet affectus rerum corporearum ab Angelis semoti sint, tamen affectus rerum creaturarum, et honoris et gloriæ, spontaneus eis est et liber. Unde non est dubium quin per honestatem et rectitudinem hujus affectus, et per actum perfectissimæ humilitatis, pluri-

um apud Deum meruerint, et superiores Angelis malis effecti fuerint. Quid ergo obstat quominus assecuti sint ut in eorum judicio supremo judici assistant, et cum eo aliquo modo judicent?

7. Ex iis quæ in hoc secundo puncto dicta sunt, colligi potest quid in tertio supra proposito dicendum sit. Nam, sicut de judicio distinximus, eodem fere modo est de sessione distinguendum. Nam sedere cum Christo, interdum idem est quod secure et pacifice cum eo regnare, et bonis æternæ beatitudinis frui; et hoc modo omnibus Sanctis commune est sedere cum Christo, seu illi in judicio assidere. Et hoc fere modo videntur hanc sessionem interpretari Hier. et Chrys. in Mat.; et Ambr., l. 10 in Luc.; et Paul., 1 ad Thes. 4, de omnibus justis ait, *rapiendos esse cum Christo in nubibus*. Quo significatur, omnes habituros in illo die non solum propriam et internam beatitudinem, sed etiam externum splendorem, et quasi thronum honoris ex nubibus lucidissimis confectum. His ergo modis omnes Sancti dici possunt sessuri cum Christo. Nihilominus tamen, sicut judiciaria potestas speciali quodam modo communicanda est viris perfectis, ita etiam per sessionem illis promissam intelligenda est quædam propria eminentia et dignitas inter alios. Quæ excogitari potest primum in loco propinquiori Christo, et honoratiori; deinde in modo existendi Christo simili. Unde fit verisimile (quod aiunt Anselm., in Elucid.; Abulen. et alii) etiam in exteriori habitu corporis futuros per modum sedentium in sedilibus aereis splendidissimis, unumquemque juxta suum meritum et dignitatem. Et hoc indicat Tertul., l. de Resur. carn., c. 35, ubi inter signa corporalis dispositionis ponit sedere in thronis duodecim.

SECTIO V.

Utrum omnes homines iniqui sint in generali judicio judicandi.

1. Aliud est inquirere quinam sint ad judicium vocandi; aliud vero quinam sint judicandi. Convocatio enim supponitur judicio; quia nemo judicandus est, nisi præsens adsit; tamen e contrario convocari ad judicium de se latius patet quam judicari. Multi enim convocari possunt, vel ut ministri, vel ut testes, vel ut assessores, vel propter alias causas, quamvis judicandi non sint. Supponendum igitur est, ad judicium generale omnes homines, qui ab initio mundi usque ad finem

procreati fuerint, convocandos esse, ut præsentibus adsint. Hoc est certissimum, Matt. 25: *Congregabuntur ante eum omnes gentes*; 2 ad Cor. 5: *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum*; et ad Rom. 14: *Omnes stabimus ante tribunal Christi*. Quod confirmat ex illo Isa. 45: *Mihi curvabitur omne genu*; et Apoc. 20: *Vidi mortuos magnos et pusillos stantes in conspectu throni, et judicati sunt mortui*, etc. Et hoc etiam probari potest testimoniis, quibus supra ostendimus futurum esse universale judicium, et in sequentibus plura afferemus. Neque potest de aliquibus esse ulla ratio dubitandi, nisi fortasse de parvulis, qui in hac vita nec ratione usi sunt, nec gratiam sunt assecuti, de quibus postea dicemus.

2. His positis, superest explicandum aliud membrum, scilicet, qui ex iis judicandi sint. In quo multa sigillatim inquirere oportet, quæ claritatis gratia variis sectionibus persequemur. In hac ergo solum inquirimus, an omnes homines, qui propter propria peccata damnantur, judicandi sint. Ratio dubitandi est, quia infideles, juxta multorum Patrum sententiam, judicandi non sunt, quia de eis dictum est Joann. 3: *Qui non credit, jam judicatus est*; et Psalm. 1: *Non resurgent impii in judicio*. Quem locum ita exponunt multi ex Sanctis Patribus, Basil. et Hilar. ibi; Ambros., in Psalm. 118; Laetan., l. 7, c. 20, ita scribit: *Nec tamen tunc universi a Deo judicabuntur; sed ii tantum qui sunt in Dei religione versati*. Hinc Augustinus, ser. 38 de Sanctis: *Ad judicium, inquit, non veniunt, nec pagani, nec hæretici, nec Judæi, quia de illis scriptum est: Qui non credit, jam judicatus est*. Hinc etiam Gregor., l. 26 Moral., c. 20, duos ordines distinguit reproborum: aliorum, qui judicantur et pereunt; aliorum, qui non judicantur et pereunt, et hos posteriores ait esse illos de quibus Dominus dixit: *Qui non credit, jam judicatus est*, et de quibus scribit Paul., ad Rom. 2: *Qui sine lege peccaverunt, sine lege peribunt*. Quam distinctionem amplectuntur etiam Anselm., in Elucid.; et Julianus, l. 3 Prognost., c. 33; et Isidor., l. 4 de Sum bon., c. 30.

3. Hanc vero sententiam exponunt ac moderantur Scholastici, in 4, d. 47, supposita distinctione supra tradita de judicio discussionis, et condemnationis, vel remunerationis. Et imprimis docent omnes homines reprobos, etiam infideles, quocumque genere infi-

delitatis, et ignorantiae divini cultus ac religionis, esse simpliciter judicandos saltem iudicio condemnationis. Itaque in omnes referetur illa sententia: *Ite, maledicti, in ignem æternum, juxta illud Mar. ult. : Qui non crediderit, condemnabitur.* Et hoc modo de infidelibus dicitur, 1 ad Cor. 5: *Eos qui foris sunt, Deus judicabit.* Denique quia confitemur Christum judicaturum vivos et mortuos; ergo necesse est ut saltem iudicio condemnationis vel salutis omnes ab eo judicentur; ergo et infideles altero ex iis modis judicantur. Deinde docent, infideles non esse judicandos iudicio discussionis, et ita interpretantur prædictorum Patrum sententiam. Quæ expositio ab ipsis satis indicatur. Et ratio ejus iis verbis traditur a Gregorio: *Non enim eorum tunc causa discutitur, quia ad conspectum stricti iudicis jam cum damnatione suæ infidelitatis accedunt. Increpationem iudicis in extrema examinatione non audiunt, quia præjudicati infidelitatis suæ tenebris, ejus quem despexerant, iniectione redargui non merentur.* Quibus verbis significat, in iis tam esse manifestam et evidentem damnationis causam, ut non censeantur indigere iudicis discussione, etiam quoad nos, seu ex parte hominum, ut eis, videlicet, manifesta sit justa illorum damnatio. Secus vero est de fidelibus, qui saltem fundamentum justitiæ, et aliqua bona opera habuerunt, quorum causam necesse est discuti, quia eorum non est tam manifesta damnatio.

4. *Testimonii Joannis tertio expositio.* — Hæc vero sententia etiam hoc modo explicata nonnullas patitur difficultates. Primum, quia hæc omnia videntur magis spectare ad metaphoricum modum loquendi, quam ad rei veritatem et proprietatem. Nam inquiri quid sit hæc disceptatio quæ cum fidelibus fiet, et non cum infidelibus; sicut enim manifestabuntur in iudicio omnia peccata fidelium reproborum, propter quæ condemnantur, ita et infidelium. Nam de omnibus dicit Paulus, esse manifestandos ante tribunal Christi, ut referant, prout gesserunt, sive bonum, sive malum; ergo necesse est ut omnium, sive bona, sive mala, quæcunque illa sint, manifestentur, ut, facta collatione inter illa, fiat justa vindicta. Deinde sicut est divina lex ut sine fide impossibile sit placere Deo, ita etiam divina lex est, fidem mortuam non sufficere ad salutem; ergo, sicut est per se evidens justa damnatio infidelium, si de eorum infidelitate constet, ita etiam est per se evidens justa fidelium condemnatio. si

constet eos non habuisse fidem vivam; ergo nulla est inter eos differentia quæ ad rem pertineat, sed ad summum differunt, sicut magis vel minus notum in eodem ordine, quemadmodum etiam differre possunt duo fideles, quorum alter perditissimam vitam egit, alter raro peccavit. Et confirmatur, quia ad sententiam ferendam in hoc iudicio, non satis est confuse et quasi in genere statum causæ cognoscere, scilicet, quod ii homines in statu damnationis discesserint, sed etiam qualitatem causæ, et quantitatem demeritorum, quia pro ratione illorum sententia et quantitas pœnæ ferenda est; hæc autem demeritorum quantitas non est per se manifesta ex solo statu infidelitatis; necesse est ergo, saltem propter hanc rationem, discutere singula demerita infidelium; ergo judicabuntur etiam iudicio discussionis. Quæ ratio sumpta est ex Hieronymo exponente verba illa Jer. 25: *Judicium Domini cum gentibus: Quia sunt (inquit) gentium merita diversa, et ideo, qui non credit, iudicatus quidem est in eo quod non credit; sed ipsi, qui non credunt, inter se diversis afficientur suppliciis. Judicantur ipsi cum omni carne, ut nullus injudicatus abeat.* Possumus autem nos simili modo dicere, qui non amat, iudicatum etiam esse in eo quod non amat; iudicandus tamen est, quia diversa sunt eorum, qui non amant, supplicia. Quod si in iis qui crediderunt, et non amarunt, charitatis læsio discutienda est qualis fuerit, etiam in infidelibus discutere oportebit qualis fuerit eorum infidelitas. Imo ex hæc parte major quædam erit ratio et necessitas discussionis in infidelibus quam in fidelibus. Tum quia culpa infidelitatis sæpe est occulta, ubi non constat an infidelitas ipsa voluntaria sit. Tum etiam quia in iis sæpe est valde occultum, quomodo habuerint auxilia et media ad salutem obtinendam necessaria. Ut ergo divinæ justitiæ ratio omnibus evidens sit, oportet ut omnibus constet hos potuisse salvari, vel peccata evitare; ergo ad hæc omnia necessarium est eos iudicari, etiam iudicio discussionis. Quod tandem confirmatur, quia etiam quoad modum loquendi, hic posterior habet fundamentum in Scriptura, non autem prior. Primum patet, tum ex citato loco Jeremiæ, adjuncta Hieronymi expositione, et ponderando verbum illud: *Judicium Domini cum gentibus.* Non enim dicit, *de gentibus,* vel, *ad gentes,* sed, *cum gentibus,* quod aperte indicat iudicium redargutionis. Tum apertius ex Joële, c. 3: *Congregabo omnes gentes, et*

adducam eas in vallem Josaphat, et disceptabo cum eis. Ubi simpliciter sermo est de omnibus reprobis, et maxime de infidelibus, ut patet ex verbis sequentibus: *Disceptabo cum eis super populo meo, et hæreditate mea Israel.* Secundum autem patet, quia duo loca Scripturæ, ex quibus prima sententia orta videtur, longe diversum habent sensum, ut in superioribus tactum est. Unus est ex Psal. 1: *Non resurgent impii in iudicio,* cujus sensus est, non erigent caput, non prævalebunt in iudicio. Ex quo non sequitur, illos non esse judicandos iudicio etiam discussionis, sed potius sequitur esse judicandos, et in iudicio ita superandos et convincendos, ut juste damnentur. Alter locutus est ille Joann. 3: *Qui non credit, jam iudicatus est.* Quæ verba, juxta expositionem Chrysostomi, et aliorum, non solum de infidelibus, qui nullo modo credunt, sed etiam de fidelibus qui non credunt fide viva, intelliguntur, ut patet ex præcedentibus verbis, et ex antithesi: *Qui credit in eum, non iudicatur,* id est, non condemnatur. Loquitur ergo de creditibus fide viva, quia hæc est ad salutem necessaria, et in rigore Scholastico hoc proprie significat credere in Christum vel in Deum. Cum ergo subjungit: *Qui autem non credit,* intelligendum est, eadem fide viva, et de hoc dicitur: *Jam iudicatus est,* quia jam in se habet justam damnationis causam, quamvis nondum in eum sit prolata sententia, ut exposuit Chrysost., hom. 27 in Joann., et significat Cyrillus, l. 3 in Joann., c. 53, dicens: *Judicatum ait esse incredulum, quod ipse in seipsum condemnationis intulit sententiam.* Non ergo est sensus, hos non esse judicandos in iudicio divino; sed solum habere in se certam damnationis causam. Quam expositionem significavit etiam Augustinus, lib. de Agone Christ., c. 27, dicens etiam infideles judicandos esse, tamen ad explicandam rei certitudinem, de præterito dictum esse jam esse iudicatos seu damnatos.

5. Hæc omnia videntur quidem convincere, et distinctionem illam de iudicio discussionis et condemnationis ad rem hanc non fuisse admodum necessariam, et in re fere nullam esse differentiam inter modum judicandi fideles et infideles, neque etiam inter prædictas sententias posse esse diversitatem quæ ad rem pertineat. Necesse est enim ut omnes cum Hieronymo fateantur, omnium reproborum opera, tam bona quam mala, esse in iudicio manifestanda et expendenda, et quoad hoc necessariam esse discussionem in causis om-

nium. Nihilominus etiam verum est, damnationem infidelium, saltem quoad exclusionem a regno evidentioribus habere causam damnationis, quia non solum justitia et meritis, sed etiam fundamento justitiæ et meritorum penitus caruerunt; et ad hoc explicandum usi sunt Patres illo modo loquendi, quod in iis non est necessaria discussio, ut a regno excludantur. Ita enim limitanda est eorum sententia.

SECTIO VI.

Utrum parvuli qui sine gratia discesserunt, iudicandi sint.

1. Ratio dubitandi est, quia in eis non habet locum iudicium discussionis, cum non habeant merita nec demerita quæ expendantur, neque eorum causa recipiat (ut sic dicam) magis vel minus, sed in indivisibili consistat. Neque etiam videntur iudicandi iudicio damnationis, quia, licet revera damnentur quoad exclusionem a regno, non tamen propter personalem culpam, sed propter originalem, et quasi naturalem; ergo, sicut non peccaverunt in se, sed in suo capite, ita non oportet ut in se iudicentur, sed in suo capite. Dices: quamvis ipsi non peccaverint, tamen contraxerunt culpam quam in se vere habent, et ideo necesse est ut de illa iudicentur. Sed contra, quia non contrahunt culpam actualem, sed quasi habituales; iudicium autem proprie est de actibus, non vero de habitibus satis ergo est ut, sicut in se habent culpam, ita in se sustineant pœnam; tamen, sicut ipsi non audierunt legem propter cuius transgressionem damnantur, ita non videtur necessarium, nec conveniens eorum statui, ut ipsi audiant sententiam damnationis suæ. Et confirmatur primo, quia ubicumque in Scriptura describitur iudicium, significatur solum esse futurum de propriis actionibus, vel omissionibus eorum qui iudicandi sunt. Sic Mat. 25: *Esurivi enim, et non dedistis manducare, etc.,* ubi, licet Christus, veluti gratia exempli, solum numeret peccata contra misericordiam, non tamen intelligit de illis solis esse ferendum iudicium, sed ea posuit, vel ut mortales excitaret ad opera misericordiæ, vel quia homines existimare solent, illa peccata esse leviora, ut ex eis intelligant multo magis esse iudicium ferendum de gravioribus. Paulus vero, 2 ad Cor. 5, generalius dixit: *Ut referat unusquisque prout gessit, sive bonum, sive malum;* et Joel. 3: *Congregabo omnes gentes,*